

อย่างเข้าใจ

มุมมองที่แตกต่าง

VIEWING DIFFERENCES
WITH UNDERSTANDING

หนังสือ 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times โดย Bernie Trilling และ Charles Fadel ได้เขียนถึงลักษณะของเด็กรุ่นใหม่ไว้ว่า พวกเขาจะมีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่ตนพอใจ แสดงความเห็นและลักษณะเฉพาะของตนออกมาอย่างเด่นชัด ต้องการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความพอใจและความต้องการของตน ชอบที่จะตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง มีความเป็นตัวของตัวเอง และในขณะเดียวกันก็สนใจในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ยึดเอาความสนุกสนานและการเล่นเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน การเรียนรู้ และชีวิตทางสังคม ใช้ความร่วมมือและความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม ต้องการความเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูล และตอบคำถาม นอกจากนี้ยังสนใจที่จะสร้างนวัตกรรมในทุกเรื่อง รวมทั้งใช้เวลากับโลกเสมือนจริงในรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต

วิถีของ Gen Z

เด็กรุ่นใหม่เกิดมาในยุคที่ครอบครัวล่มสลาย เกือบครึ่งหนึ่งไม่มีโอกาสได้อยู่กับพ่อแม่ของตน เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานในเมืองหรือต่างเมือง

เป็นเวลานาน ๆ ก่อให้เกิดปัญหาหย่าร้างตามมา และในที่สุดเด็กก็ต้องอยู่กับ พ่อหรือแม่เพียงลำพัง ในปัจจุบันวิถีชีวิตเช่นนี้ทวีมากขึ้น จนนักสังคมศาสตร์ ต้องบัญญัติคำใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อใช้เรียกงานให้ตรงกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง เช่น พ่อเลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยว และในครอบครัวจำนวนไม่น้อยยังมีเด็กที่เป็นลูกของฉัน ลูกของเธอ และลูกของเราอยู่ร่วมกันในบ้านหลังเดียวกันด้วย สถานการณ์ในครอบครัวเล็ก ๆ ครอบครัวหนึ่ง และบุคลิกภาพของเด็กคนหนึ่งดังที่ได้กล่าวมา สะท้อนให้เห็นถึงความผันแปรที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างของสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคนี้ว่าห่างไกลจากที่เราเคยรู้จักมักคุ้นมากเพียงไร

การศึกษายุคใหม่

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวไว้ในเวทีสมัชชา การศึกษาทางเลือกครั้งที่ 2 ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรว่า

“การศึกษาช่วยให้มนุษย์พบการเรียนรู้ที่ดี การศึกษาในยุควิกฤตที่ทุนนิยมกำลังกินตัวเองจึงเป็นเรื่องใหญ่ไม่ใช่เรื่องเล็ก ขณะนี้มนุษย์กำลังมาถึง วิกฤตของอารยธรรม (Civilization Crisis) การศึกษาในยุคที่ผ่านมาสร้างให้คนมีการรับรู้แคบ เห็นแคบ และมีความคิดแบบแยกส่วน ดังนั้นจึงทำแบบแยกส่วน และนำเอาวิธีแบบแยกส่วนมาพัฒนามนุษย์

ทางรอดคือต้องปฏิรูปแนวคิดการศึกษาใหม่ จากการเอาวิชาเป็นตัวตั้ง เป็นเอาชีวิตเป็นตัวตั้ง การสอนกับการเรียนรู้มีความหมายแคบกว้างต่างกันมาก การสั่งสอนเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผลน้อยเพียงร้อยละ 10 แต่เรากำลังทุ่มกำลังไปยังส่วนที่ได้ผลน้อย การเห็นคนอื่นทำ และได้ร่วมทำเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผลมาก เพราะเมื่อปฏิบัติจริง ก็เกิดผลจริง

การสอนจากตำรา เมื่อเรียนจบก็กลายเป็นอดีต แต่การเรียนรู้จากชีวิต เป็นพลวัต และเป็นปัจจุบันที่รู้ไปถึงอนาคต การเรียนรู้จากการปฏิบัติเรียนง่ายและสนุก ทำให้สาระเข้าไปในเนื้อในตัวโดยอัตโนมัติ หากเอาการศึกษา

ไปใส่ไว้ในฐานวิชาการที่ไม่ใช่ฐานชีวิต การเรียนจะกลายเป็นเรื่องที่ทำแล้วยาก เจ็บปวด คนไทยเกลียดการศึกษา เพราะเราทำการศึกษาให้เป็นเรื่องยาก”

เป้าหมายของการจัดการศึกษาที่เคยเป็นมาในอดีตเป็นไปเพื่อตอบสนองการผลิตในยุคอุตสาหกรรม เป็นการเรียนรู้จากตำรา แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปเพื่อสร้างนักเรียนผู้ที่มีคุณสมบัติสำคัญของคนที่จะมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีของโลกใหม่ นั่นคือ มีความสามารถที่จะสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) มีความสามารถที่หลากหลาย (multifunction) และมีความพร้อมที่จะเคลื่อนย้ายได้ตลอดเวลา (Mobile)

มีการคาดการณ์กันเอาไว้ว่า การศึกษาในยุคนี้ ต้องเตรียมคนเพื่อให้พร้อมสำหรับการทำงาน 3 ถึง 4 อาชีพ ก่อนที่เขาจะหมดเวลาทำงาน เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทุกคนจึงต้องพร้อมต่อการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ พร้อมที่จะปรับตัวเองให้สามารถบูรณาการความรู้ได้ ประยุกต์ใช้ความรู้ได้ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อยู่ร่วมกับคนที่มีความคิดแตกต่างหลากหลายไปจากตนได้

คนของศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีทักษะที่มากกว่าการอ่านออกเขียนได้ และคิดเลขเป็น แต่ยังคงต้องมีทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ มีทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ มีทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้

เมื่อโจทย์ของการจัดการศึกษายากและท้าทายขนาดนี้ ถ้าพึ่งครูคนเดียวจึงไม่สามารถสร้างการเรียนรู้ที่ครบถ้วนได้ เพราะตัวครูเองก็เติบโตขึ้นมาในวิถีของ “การสอน” ที่ไม่ใช่ “การเรียนรู้ที่แท้จริง?”

หมดสมัย “วันแมนโชว์”

ชุมชนการเรียนรู้ของครู (PLC – Professional Learning Community) คือทางออกของปัญหาที่ให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าการคิดคนเดียว ทำคนเดียว เพราะหากครูยังไม่พบความสุขจากการรวมตัวกันเรียนรู้ และความสุขที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนครู การจะสร้างให้ลูกศิษย์เกิดทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมประสานความแตกต่างอย่างเข้าใจ ร่วมกันนั้น ก็คงเป็นเรื่องที่ไกลเกินเอื้อม

ครูยุคใหม่ต้องมีความสามารถในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่จะพาให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ และสนุกไปกับการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมตัวกันเรียนรู้ และการเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงจะมีพลังมากพอที่จะทะลุโจทย์ปัญหาที่สังคมฝากเอาไว้กับการศึกษา

ในยุคสารสนเทศนี้ ข้อมูลอาจเรียนทันกันหมด แต่เรื่องสำคัญที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นก็คือ “นิสัยรักการเรียน” นิสัยรักการเรียนนี้สอนด้วยการบอกไม่ได้ แต่ครูสามารถทำให้ดู อยู่ให้เห็น เพื่อให้ นักเรียนได้ซึมซับไปโดยไม่รู้ตัว

นอกจากนี้แล้ว ครูยังต้องมี “ชุดฝึก” นั่นคือ การฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีเรียนจากการตั้งคำถามและการแก้ปัญหา หัวใจสำคัญคือ คำถามและปัญหาที่จะนำมาเรียนนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ และเข้าถึงความหมายของการเรียนรู้ที่เป็นไปเพื่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ได้ลงมือปฏิบัติจริงกับกลุ่มเพื่อน ได้เห็นผลที่เกิดขึ้นจริง โจทย์ดี ๆ จะไม่ได้มาจากหนังสือ แต่จะเป็นโจทย์ที่มาจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ เช่น จะช่วยกันลดโลก

ร้อนได้อย่างไร จะปลูกผักในที่จำกัดอย่างไรจึงจะได้ผล เราจะนำความเก่งที่มีไปสร้างความคิดได้อย่างไร

การเรียนรู้ในความหมายใหม่นี้ จึงเป็นการเรียนรู้ที่สร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน สร้างทักษะการเรียนรู้ที่ทำคนเดียวไม่ได้ เพราะปัญหาที่รอการแก้ไขมีมากมาย เป็นการเรียนรู้วิธีการแก้ในลักษณะที่ต้องใช้พลังของคนหลายคนมาร่วมกันจึงจะสำเร็จ ซึ่งก็คือการสร้างผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็น Gen Z หรือ Gen อื่น ๆ ต่อไปให้เกิดการเรียนรู้วิธีที่จะอยู่กัลปัญหาด้วยปัญญา และแก้ไขปัญหโดยอาศัยพลังกลุ่ม เพื่อให้พวกเขาพร้อมเผชิญหน้ากับทุกปัญหาที่รออยู่ในอนาคต

ขอบคุณที่มาบทความจาก:

วารสารสื่อพลัง ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2555